

PREDNISTVO ZARJE je v Ljubljani, Franciskanska ulica št. 8 (nekdanja I. nadst.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. popoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

AROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21.60, polletna K 10.80, četrletna K 5.40, mesečna K 1.80; za Nemčijo celoletno K 26.40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36.—.

Posamezne številke po 8 vin.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNISTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inzerati: enostopna petstotnica 80 vin., pogojen prostor, poslane in reklame 40 vin. — Inzerate sprejema upravništvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije lista so poštne proste.

Stev. 689.

V Ljubljani, v torek dne 23. septembra 1913.

Leto III.

Deželni zbor in delavstvo.

Do zadnjega kotička je napolnilo snoči delavstvo prostorni salon restavracije pri »Levu« in je z največjo pozornostjo in neutrudljivim zanimanjem sledilo izvajanjem sodruga Etbina Kristana.

Shod je otvoril ob pol devetih zvečer sodrug Mlinar in naznanil dnevni red. K dnevnemu redu »Deželni zbor in delavstvo« je govoril sodrug

Etbiln Kristan:

Sodrugi! Po dolgem čakanju je vendar enkrat sklican naš visoki in previsoki deželni zbor. Ali za vsak zakotni občinski odbor je več zanimanja kot za naš deželni zbor. Komaj tisti ljudje se zanimajo zanj, ki imajo direktni interes na deželnem zboru. Od kod prihaja to nezanimanje? Njegov delokrog je vendar tako obširen, saj ima kontrolno nad upravo vse dežele in obravnava vse, česar ne obravnava centralni parlament in kar ni pridržano občinam, da bi moral zbuditi zanimanje vsega prebivalstva. Ker pa tega zanimanja ni, mora tičati vendar nekeje vzrok. En vzrok, da se vse prebivalstvo ne zanima zanj, je ta, **ker deželni zbor ni zastopstvo vsega prebivalstva, temveč le klika ljudi, ki zastopa svoje interese, ne pa interese ljudstva.**

Bil je čas, ko je bil tudi naš deželni zbor sestavljen tako kakor vsi drugi z zastopniki veleposestev, mest in kmetov. Delavstvo je moralo držati jezik za zobmi kakor povsod. Ko pa je doseglo ljudstvo za državni zbor splošno in enako volilno pravico, je postalo stanje po deželnih zastopstvih prekrivajoče. Za državni zbor je imelo delavstvo volilno pravico, za deželni zbor pa nikakršnih pravic. Pri nas je bila takrat stranka, ki je znala imenito izbrati to kričečo razliko. Stranka, ki se imenuje na zunanaj »ljudska«, po domače pa klerikalna. V kranjskem deželnem zboru ni mogla priti do veljave, ker so imeli liberalci in Nemci, če so se združili, večino proti njej. In takrat so začeli misliti klerikalci, kako da bi dosegli moč v deželi in zapisali so na svoj prapor najradikalnejšo demokracijo. Le spomnimo se leta 1905. Kadar koli so takrat prirejali socialni demokratske manifestacije, shode za splošno in enako volilno pravico, so marširali klerikalci za nami. To so počenili do tistega časa, ko je postalo vprašanje splošne in enake volilne pravice akutno. V odločilnem momentu pa so se skrili za vlado, ki ima v takih slučajih zelo širok hrbet. In priporočevali so, da bi radi imeli najdemokratičnejšo volilno pravico, ali vlada noče. Takrat je naša stranka vedno in vedno naglašala, da je prišel najugodnejši moment, da dobimo na kranjskem splošno in enako volilno pravico za deželni zbor. Zakaj? Bili sta dve meščanski stranki, ki sta obe prisegale na splošno in enako volilno pravico. Nasprotno je bilo le veleposestvo, ono ki zastopa po eni strani veleagrarne interese, po drugi strani pa kranjsko nemštvo. Ali tudi to veleposestvo ni bilo edino, ker je v tem veleposestvu močna manjšina slovenskih veleposestnikov, ki so oficijelno izjavili, da se ne upirajo splošni in enaki volilni pravici. Poleg tega je bila v deželi socialna demokracija, o kateri pač ni treba posebej poudarjati, da se je borila za splošno in enako volilno pravico. Položaj je bil torej ta: vsa kranjska — razen peščice veleposestnikov — je bila za splošno in enako volilno pravico in v tem trenutku si je upala stranka, ki pravi, da ima ljudstvo za seboj, trditi: visoka vlada ne dovolji!

Avgrusta leta 1905. je izjavil baron Gantsch v državnem zboru, da avstrijsko ljudstvo ne bo nikdar dobilo splošne in enake volilne pravice za državni zbor. In vsa buržvazija mu je takrat navdušeno aplaudirala. Ali ko je prišlo v jeseni na tisoče in tisoče delavcev pred parlament, tedaj je v novembru istega leta izjavil prav tisti Gantsch, da že izdeluje načrt za splošno in enako volilno pravico in da ga bo predložil v februarju prihodnjega leta. In leta 1907 je doživela klika, ki je besnela proti splošni volilni pravici, prve volitve na podlagi te pravice. V

teku enega leta si je izvojevalo takrat delavstvo to, kar je smatralo za najpotrebnejše. Sanse na kranjskem so bile vse ugodnejše. Na strani vlade je bilo le 50 ljudi, pol milijona pa za splošno in enako volilno pravico. Kdor si takrat ni upal stopiti v boj, ta ni imel resne volje za pridobitev splošne in enake volilne pravice in klerikalna banda ni nikdar imela te resne volje, samo za korito jim je bilo. (Burno pritrdjevanje.)

Izdelali so volilno reformo nato, prikrpali so 4. kurijo. V tej kuriji voli delavec z baronom, purgarjem in kmetom in dobro ve, da ne doseže ničesar. Listek, ki ga odda, pove le, koga bi volil, če bi njegova pravica res kaj veljala. Splošna kurija je prinesla liberalcem le en mandat, vse druge imajo klerikalci. Ali pa se to viera za dejanskim položajem, kaj res ni v vsej deželi več socialnih demokratov, kakor pri teh mižav. Številke državnozbornih volitev govore drugače: od leta 1907. do 1911. smo napredovali za 50 % in po vsaj nekoliko pravični poročilji bi morali imeti v deželnem zboru zastopstvo. Ali dokler velja ta volilni red, ki je navadna foparija, ne bomo dobili nikdar zastopstva.

Da imajo klerikalci na podlagi sedanjega volilnega reda v deželnem zboru večino, to se mi ne zdi krivično. Večina kranjskega prebivalstva je klerikalna, to se pravi, da stoji tam, kamor jo postavijo »gospodje«. Klerikalna stranka ni stranka načel, temveč zastopnica cerkvenih interesov in v svojih organizacijah ima nezavedne ljudi. Potrebujemo prav take ljudi, le oni so drugačni, ki izdelujejo roparske načrte, masa pa mora biti »naše dobro verno ljudstvo«. In dokler bo naše prebivalstvo tako, bo ostala v deželi klerikalna večina.

Pred davnimi leti sem že izrekel željo, da bi prišli klerikalci do vlade. (Klici: V »Narodnem domu«.) Kako krasen program so imeli: za veleposestnike, za kaplane, za delavce, za učitelje itd. itd. Vsem so obljubovali izveličanje. Dejal sem takrat, naj pridejo do vlade za to, da vidimo, kako bodo uresničevali svoj program. In prišli so res na krmilo. In nikjer v politični zgodovini ne najdemo, da bi kdaj kakšna stranka tako hitro moralno in politično bankrotirala kot klerikalci na kranjskem. (Burno pritrdjevanje.) Tudi na podlagi splošne in enake volilne pravice bi imeli klerikalci še večino. Ali splošna in enaka volilna pravica bi postala rotlična šola za ljudstvo. In potem bi bilo nemogoče to, kar je danes mogoče, da bi se shajal deželni zbor na tri dni in rešil kup zakonov. In če je to delo opravljeno v deželnem zboru, tedaj zadeklamira nekronano veličanstvo kranjske o plodonosnem delu.

Sedanje zasedanje deželnega zbora je zlasti zanimivo za to, ker deželnemu odboru in klerikalni stranki to zasedanje ni všeč. Od lanskega leta že ni bil sklican naš deželni zbor. Kaj nima dela? Če gospodje sami ne vedo za nobeno reč, ki bi bila potrebna, tedaj bi povedalo delavstvo mnogo. Ali je sklenil deželni zbor le en zakon, ki bi bil delavstvu v prid? (Nič!) Da so potrebe za delavstvo v naši deželi, to so priznali klerikalci sami, ko je bil predlagal socialni dr. Krek socialni svet za našo deželo, v katerem naj bi bili tudi zastopniki socialno demokratske stranke. Ali ko so dobili klerikalci vso moč, tedaj ni veljal več ta sklep, sedaj ni bilo treba več peska v oči. In da ima deželni odbor tudi potrebna sredstva na razpolago, to kažejo subvencije, ki jih naklana različnim društvom, če imajo le katoliški plašč na sebi.

Dela ima deželni zbor dovelj za šest mesecev, a opraviči ga hoče v par sejah. Človeku se nehote porajajo hude sumnje. Že od vsega začetka klerikalne vlade je bilo slišati, da se tam gori ne ozirajo na dejanske potrebe, da se je v deželno upravo ugnezdila skralna pristranost. Deželni odbor je le inštanca klerikalne stranke. V deželnem odboru ne vidijo v prošilcih prebivalca kranjske dežele, temveč le pripadnika političnih strank. (Klici: Res je! Fej!) Oficijelno

so razglasili bojkot proti vsem neklerikalcem, milost uživa le oni, ki je klerikalec. (Splošno ogorčenje in fej-klici.) Če je učitelj sposoben ali nesposoben, če je pošten človek ali lump, ampak Slomškar mora biti, to je poglavitno. Požarnim brambam dele podpore, podpore, ki jih ne plačuje deželni odbor, le če so pri deželnih gasilskih zvezi. V deželi dobiš le tedaj pravico, če si klerikalec, drugače si brezpraven. Ali tudi pri tem ni ostalo. Zadnje mesece so prihajale na dan stvari, ki se tičejo vse javnosti in vsega prebivalstva. Obdolžitve smo slišali, podpisane s polnim imenom, da se brezvestno razsipa deželni denar. Slišali smo vsote, ki se zde proletarjem precej visoke in te vsote so se razmetale, ker je moral dr. Susteršič, oziroma gospa Susteršičeva, imeti prenovljeno stanovanje. Ali, da je bilo treba 60.000 K za to, da je milostljiva blagovolila v stanovanje v deželnem dvorcu, to je skralna brezvestnost. Kakšen odgovor je dal deželni odbor? (Klici: Zaupnice!) Zasmrdelo je po deželnem avtomobilu po vsej deželi in dr. Pegan je prinašal blagodišeče zaupnice. Samo na Dolenjskem so delali možakarji, da ne vedo, čemu bi dajali zaupnice. Ali to ni dokaz, da dokaz je treba podatkov, ker so bile izrečene obdolžitve v najširši javnosti. In če imajo prav toliko zaupnic, da potapecirajo vse svoje svinjarije z njimi, to se ne ovrže nobene obdolžitve. Jasnost hočemo. (Pritrdjevanje.) Nimam podatkov, da bi kontroliral očitanja Theimerjeve in Pavšarjeve, ali če so te obdolžitve zlagane, tedaj bi bil že davno čas, da bi bil deželni odbor to dokazal (Res je), če pa tega ne stori, tedaj so vse lumparije resnične. (Burno pritrdjevanje.) In pravico, da izve vso resnico, ima tudi delavstvo. Na ramah delavstva slone najtežja bremena za deželo in državo. Če pa izvršuje dežela velikanske tehnične projekte, za katere je izdela dr. Lampe načrte, ki je študiral tehniko v lemanutu in če pravijo resnični tehničarji, da je vse delo zavoženo in izmetanih več milijonov, tedaj mora tudi delavstvo zahtevati jasno sliko o vsem. Najugodnejša prilika za to je proračun. Temeljno načelo vsega konstitucionalnega življenja je, da se zrcalijo v proračunu vse konstitucionalne pravice ljudstva. Klerikalci to prav dobro vedo in so pokazali to tudi pri proračunskem provizoriju ljubljanske občine. Takrat so grajali klerikalci občinsko gospodarstvo, tudi jaz ga nisem zagovarjal, ali v deželnem odboru pa ne potrebujejo definitivnih računov. Izgovarjajo se na državo, češ, ne vemo, koliko bomo dobili od nje. Ni treba delati računov za bodočnost, temveč gre za to, da bi se izvršila kritika dosedanjega gospodarstva. In s čim se bo pečal deželni zbor v tem zasedanju? V »Preči« beremo, da bo predložen kranjskemu deželnemu zboru zakon za varstvo čebel. Ampak zdi se mi, da bi morali biti deželnemu zboru vendar bližji prebivalci kranjske kot čebelice. To naj nam povedo, kaj so delale čebele v kranjskem deželnem odboru (Klici: troiti!), ali so nanosile med, ali so pozobale vse.

Nimamo v deželnem zboru zastopstva, in ne preostaja nam nič drugega, kakor da podrežemo opozicijo in pričakujemo, da bodo liberalci v deželnem zboru bolj energični kot so bili v deželnem odboru. (Klici: dr. Triller!) Nočem izkopavati, kar je požrl grob. Ali gospodje liberalci morajo zahtevati popolno jasnost in delavstvo bo odobravalo vsak korak, ki ga store v tem oziru. In če bodo klerikalci ovirali opozicijo, tedaj bomo imeli jasen dokaz, da so vse obdolžitve resnične. Če so klerikalci čisti, jim bomo priznali čistost, če ne, naj gredo. Saj že ves svet kaže na nas, da je vse, kar začnemo izročeno poginju. Vseučiliški fond je šel, gledališče so pokopali. Na ves glas moramo danes povedati, da je klerikalni deželni odbor ubil deželno gledališče. (Fej, fej!) Če že gotovi krogi vedno naglašajo, da je treba odvaditi delavstvo gostilne, tedaj naj bi poskrbeli tudi za primerno nadomestilo. Ako bi bil dal deželni odbor le 50.000 K podpore, bi imelo tudi delavstvo primerno zabavo v gledališču.

Nišem tako naiven, da bi pričakoval ozdravitve od deželnega odbora. Ozdravitev bo prišla šele tedaj, kadar bo zainteresirano na deželnem gospodarstvu vse ljudstvo. Kadar bo deželni zbor izvoljen po splošni in enaki volilni pravici. Pri zadnji dopolnilni volitvi na Gorenjskem je izjavila liberalna stranka, da se bo poslej borila za splošno in enako volilno pravico. Če je to njena resna volja, tedaj jo bo delavstvo krepko podpiralo. Vemo, da je bol danes težji, ker so pri zadnji volilni reformi koncedirali klerikalci veleposestnikom paragraf, da brez njih ne izpremene volilne reforme.

Moč, ki jo potrebuje delavstvo v tem boju, je v njegovih organizacijah: v strokovnih, gospodarskih, političnih. Z močno organizacijo bo prisililo delavstvo vlado, da bo morala spoznati, da je splošna in enaka volilna pravica za deželne zbore potrebna in da ne sme ostati na milijone in milijone prebivalcev brez pravic (Burno odobranje.)

Zakaj sili delavstvo v deželne zbore? Zato, da spravi te deželne zbore s sveta. Avstrijski deželni zbori so spake, ki ovirajo vsak razvoj. Deželne meje so nepotrebne, narodne skupine naj postanejo avtonomne, narodne zastope potrebujemo. Današnji deželni zbori so ostanki srednjega veka in največja ovira vsakega socialnega dela.

Socialna demokracija poide v boj za splošno in enako volilno pravico za deželne zbore, ker splošna in enaka volilna pravica je edino zdravilo proti korutarstvu in privilegijam. (Dolgotrajno navdušeno odobranje.)

Sodrugi Anton Kristan je s humorjem glasoval postopanje večine deželnega odbora in obrazil naslednjo

resolucijo:

Javni shod, zborujoč v Ljubljani dne 22. septembra izjavlja, da deželni zbor kranjski doslej nikakor ni služil potrebam širokih slojev prebivalstva; odkar je v njem klerikalna stranka v absolutni večini, pa je vsa deželna uprava postala odločno strankarska in pristranska. Deželni odbor večina se smatra za zastopnico S. L. S. in uravnava vse svoje delovanje s tega gledišča, namesto da bi objektivno služila vsem deželi in vsemu njenemu prebivalstvu. Neizogibna posledica take pristranosti je krivičen protekcionizem in korupcija. V tem oziru so bile zlasti zadnje mesece izrečene v popolni javnosti z navedbo konkretnih dejstev najtežje obdolžitve zoper deželno upravo, ne da bi bila dohila dežela doslej vpogled v pravo stanje in jasnost o tožbah, omenjene, vse javnosti znane, pogostoma ponavljane obdolžitve so takega značaja, da morajo ugonobiti najvernejše zaupanje, če se ne razpršijo popolnoma v prah. To pa se ne doseže z zaupnicami brez argumentov. Shod poziva deželni zbor, da z nepopravljivo odločnostjo zahteva najpopolnejšo jasnost o vseh podrobnostih deželne uprave, deželnih podjetij, o razmerju med deželo in privatnimi oziroma strankarskimi zavodi in sploh o vseh obdolžitvah, ki so bile javno izrečene. To je deželni zbor dolžan prebivalstvu, katero bi imel zastopati. Današnji shod pa tudi izreka, da v sedanjem deželnem zboru ne morejo priti ljudski interesi do prave veljave, ker je podlaga njegove sestave protiljudska. Današnji shod odločno obsoja pristranski in vsled tega krivični razredni volilni red in obžaluje, da so meščanske stranke kljub pozivom delavskega ljudstva zamudile čas, ko bi se bila dala doseči pravičnejša volilna reforma. Resničnim potrebam vsega prebivalstva bo ustrezal le deželni zbor, ki bo izvoljen na podlagi splošne in enake volilne pravice po proporenem sistemu. Shod poziva vse delavstvo, naj spopolni svoje organizacije, da si ustvari armado, ki pribori delavnemu ljudstvu v deželi enake pravice.

Resolucijo so sprejeli zborovalci soglasno in ker se nihče več ni oglašal k besedi, je zaključil sodrug Mlinar shod ob pol enajstih zvečer.

Socializem in delavske žene.

Zalostna, ali resnična činjenica je, da nima pretežni del delavskih žena nobenega pojma in nobenega porazumevanja za cilje in za namen ter pomen delavskega gibanja.

Glavni vzrok tega je pač dejstvo, da je večina organiziranih delavcev socialističnega mišljenja do — prava svojega stanovanja. Zunanaj je mož socialist, sodrug, ki je organiziran politično in strokovno — doma v sredi svoje družine pa govori redko kdaj o socializmu in o delavskem gibanju, četudi je zato tisoč priložnosti. Zato pa vidimo, da je večina delavskih žena, celo: žena onih sodrugov, ki drugače ptoje v prvih vrstah, nezavednih in hladnih napram delavskemu gibanju — da celo sovražijo socialne demokrate kot nekaj manjvrednega in nekaj nespodobnega...

Celo slučaj so, da organizirani sodrugji skrivajo delavske liste in brošure pred lastno družino, kakor bi se bali, da bi s tem škodovali sebi in svotcem.

Socializem — to je geslo v delavnici, na stavbah, v tovarni, v rudniku! V družini, v delavčevem stanovanju pa še žal ni doma!

Poglejmo, kakšno korist bi imelo delavsko gibanje, ko bi se delavski stavši med seboj pogovarjali — med seboj v najbližjem krogu — o delavskem vprašanju kot o socialističnem vprašanju.

Žena in mož bi si postala bližja. Mož bi razvil svoj soprog nazor, ki mu jih vcepja življenje, ki jih dobi pri čitanju časopisov in knjig, ki si jih pridobi na shodih in sejah. Žena bi morebiti ugovarjala, razvila svoj nazor — oba bi potem iskala v časopisu, v brošuri, v knjigi; kdo ima prav. Nastalo bi veselo duševno tekmovanje.

Ko bi mož ženi doma po večerji obrazložil pomen politične organizacije ali pa strokovne organizacije, bi ta kmalu razumela težnje razredno zavednega proletariata. Tudi otroci bi kmalu dobili jasno sliko o življenju in njego-

vih bojih. Dandanes pa vidimo v tem oziru žalostno poglavje. N. pr. sin organiziranega delavca študira. Oče mu da zadnji vinar za vzgojo. Postane n. pr. uradnik pri pošti ali železnici in že viha nos ter govori o delavski »pakaži«. Isto velja za gospodično hčerko, ki se je v trgovskem tečaju naučila nositi klobuk in boljše obleke — danes je kontoristinja in se ogiblje tovariša kovinarja, ker je »umazan delavec«. Človeku se trese roka, ko piše o teh žalostnih rečeh. Kriv pa je oče, »poglavar družine«, ko ni dal razredne proletarske zavesti ne svojih družici in ne svojih deči.

Žena je po navadi pobožnaška. Hodi v cerkve, na procesije in svečanosti, na katerih je težko ločiti verstvo od političnih tendenc. Otroci hodijo svetiti, povsod se postavljajo kot parada; — oče pa plačuje, ve, da to ni dobro in prav — ali, da bo saj mir v družini, ne reče ničesar! In posledice? Pridejo boji za državljansko ravnopravnost, za boljši košček kruha — za organizacijo razredno zavednih proletarcev, za svobodo mišljenja!... Tisti, kojim hodi žena z otroci asistirat na slavnosti, zavzamejo

v svojih glasilih protidelavsko stališče. Žena je na njih strani! Otroci tudi! Mož osamljen bridko občuti vse to. Nastane prepri in nato, nesrečno družine.

Ko bi pa mož svojo družino vzgajal socialistično, ji čital socialistične liste — povsod nastopal kot socialist, potem seve bi bila družina ponosna, da je socialistična!

Delavci! Pobrigajte se, da bodo Vaše žene socialistične in Vaši otroci socialisti. Najprej so ve pa je treba ženo seznaniti s socializmom. Naročite za nje »Ženski list« — zase »Zarja« — tudi za deco bomo poskrbeli mladinski list! Vse naše težnje naj gredo za propagando in uresničanjem socializma.

A. K.

Dnevne beležke.

— S seje deželnega odbora dne 20. septembra 1913. Deželni glavar dr. Susteršič je poročal o interministerialni konferenci glede lovskega zakona; v nekaterih točkah se je dosegla med vlado in deželnim odborom, ki zastopa zakonske predloge, zblizanje, v drugih

ločkah zopet ne. Očede uničevanja zalca stoji vlada na stališču, da ima tudi ona in ne samo občine in deželni odbor odločevati: sicer pa ima sedaj ministrstvo poseben operativni, ki se predloži deželni zboru. — Deželni glavar je nato poročal o predlogu občinskega sveta ljubljanskega, da naj prepušči deželni odbor mestni občini gledališko poslopje za prirejanje predstav pod edinim pogojem, da se uprizarjajo predstave odobrene po cenzuri deželnega odbora. Dr. Šusteršič je predlagal, naj se ta predlog občinskega sveta ljubljanskega odkloni, ker deželni odbor nima povoda izpremeniti vsakega stališča, podanega v odlokih z dne 31. julija, 22. avgusta in 5. septembra 1913. Zastopnik narodno-napredne stranke g. dr. Novak je nasvetoval, naj se predlogu mestne občine ugodi in tako v zadnjem času omogoči gledališka sezona. Predlog glavarja dr. Šusteršiča je obveljal in prošnja mestne občine se je odklonila proti glasu zastopnika napredne stranke. Deželni odbor dr. Zajec je med tem razpravljalem o tej točki odšel iz dvorane in se vrnil, ko je bil predlog gosp. dr. Šusteršiča sprejet. Podelile so se razne ustanove, podpore, nagrade; prošnja matere nekega gosp. veterinarja za podporo v svrhu študij, oziroma podaljšanja vzgojnine, se je odklonila, ker se je dotični veterinar udeležil znanega bojkotnega gibanja proti deželnemu odboru (z večino glasov). V Kočevju se vršijo od 13. oktobra 1913 do 17. januarja 1914 tečaj o prvi pomoči pri nezgodah in porodih domače živine pod vodstvom gosp. veterinarja Černeta. — Oktobra meseca se vrši na raznih krajih premovanje goveje živine. Deželnemu odboru so bile predložene zakonske predloge glede vodovoda Stari trg in okolica v črnomalskem okraju in glede uravnave hudournikov v Bohinjski dolini. — Prošnja občine St. Peter na Krasi za ustanovitev zdravstvenega okraja v St. Petru se je odklonila, ker se je tudi deželna vlada izrekla proti taki ustanovitvi. — Vodstvu avstro-ogrške šole v Aleksandriji se je dovolila podpora. — Izraelcu Cerarju se je dovolila prosta uporaba gledališča za dve predstavi dne 4. in 5. oktobra 1913 v korist izraelcemu osebu. — Za krško bolnico bo dobavljala dežela iz lekarne deželne bolnice vse lekarske potrebščine, če pritrudi temu tudi deželna vlada. — Dovolile so se razne remuneracije.

— Slovensko gledališče bo po zadnjem odloku Kranjskega deželnega odbora zaprto. Dopolnjen je torej kulturni škandal, za katerega so odgovorni deželni kristjani, v prvi vrsti pa prevzetni Šusteršič, ki je v kulturnih rečeh ravno tako neveden, kakor je v vsakem oziru ošaben. Svoj čas smo objavili pogoje, ki jih je deželni odbor predpisal gledališki komisiji ljubljanskega občinskega sveta. Te pogoje vzdržuje kulturonosci Šusteršič in Lampe tudi napram sklepu, ki je bil storjen tudi z glasovi klerikalnih občinskih svetnikov. To vztrajanje na nesprejemljivih pogojih je očiten dokaz, da deželni gromovniki pri gledališču ne zasledujejo ne umetniških ne sploh kulturnih namenov, ampak da hočejo imeti v krempljih orožje, ki bi ga lahko vsak hip porabili proti nasprotnikom iz političnih razlogov, in ki bi ga gotovo res porabili, če bi se v kakšnem slučaju ne znali drugače maščevati. Treba je enkrat povedati, da je sploh impertinentnost, če predpisujejo deželni maliki zaradi gledališča kakršnoli pogoje. Kaj pa razumejo Šusteršiči, Zajci in Pegani sploh o gledališču, o literaturi in o umetnosti? S tem, da so dobili politično moč v roke, jim še noben bog ni dal sposobnosti, da bi znali občevati z muzami. In ta domišljava ignoranca hoče imeti cenzuro! Ves umetniški svet se že davno bojuje zoper državno cenzuro. Na Kranjskem pa je še premalo duševnega policajstva; treba je bilo Šusteršiča, da dokumentira svetu posebno nazadnjaštvo kranjske dežele in pripravi povratek v srednji vek. Naenkrat pa možu tudi cenzura še ne zadostuje. On hoče imeti pravico, da zapre gledališče po svoji previdnosti, kadarkoli se njemu zljubi. On, ki nikdar ni imel najbljedelkega pojma, čemu so gledališča na svetu, on, ki ga vsak hribovec poseka v umetniških vprašanjih, on hoče po svoji previdnosti zapirati umetniške zavode! In on hoče odločiti, kdo naj vodi gledališče! Se nikoli se mu ni sanjalo, kaj je za vodstvo gledališča potrebno. Bog zna, če možakar sploh ve, kaj je repertoar, kaj so vloge in kaj je režija! Ampak on bo komandiral, kdo naj vodi gledališče. In potem naj bo vodja njemu odgovoren. Šusteršič

je klafificiran, da bo šodil, če se umetniški zavod vodi prav ali ne. In Lampe ga bo pri tem nadomestoval! Visoko premika gospod Bog oblake, ampak Šusteršiči in Lampeti jih mislijo le doseči s svojimi nosovi. — Ta ohola družba je prav dobro vedela, da so taki pogoji nesprejemljivi. Naposled so tudi tako ponižujoči, da bi občina sama sebi pljunila v zobe, če bi jih sprejela. To so razumeli tudi klerikalni občinski svetniki, pa so v komisiji sodelovali, da bi se dosegli sprejemljivi pogoji in na občinski seji glasovali zato, da se obnovi predlog gledališke komisije. Deželni bogovi so se lahko počutili pri svojih občinskih tovariših. Ampak hoteli so igrati igro, ki se ni mogla drugače zaključiti kakor z zatvoritvijo gledališča. In vsak poizkus, da bi odvrgli od sebe odgovornost, se mora zavrniti z vsoto odločnosti. Sročniki »Slovenec« sicer piše, da bi vsa stvar dobila drugo lice, ako bi občina vzela gledališče v najem. Če je deželni odbor res to hotel, bi bil to že davno lahko povedal občini ali pa njeni komisiji. Če imajo deželni odborniki kakšen predlog, jim ne bi padla nobena krona z glave, ako bi ga tudi povedali. Toda po vsem jim je bilo očividno na tem, da preprečijo gledališko sezono, ker instinktivno sovražijo vsako kulturo. Ta podlost jim pa ne more in ne sme biti odpustena. Mogoče, da niti sami ne slutijo, kakšno barbarstvo so zagrešili s tem dejanjem. Ali nevednost ni nobena opravičila. Kdor kakšne reči ne razume, naj se ne vtika vanjo. Deželni kristjani pa so vedoma gonili reči tako daleč, da je bil vsak izhod zaprt, in zdaj so odgovorni za ta greh. Vzeti so slovenskemu ljudstvu kulturni zavod, ki je bil tem bolj dragocen, ker ima slovenski narod sploh malo kulturnih institucij, in grešili so tem težje, ker niso le za eno sezono ustavili razvoj slovenske dramatične umenosti, ampak so uničili toliko moralnih vrednot, da smo za nekoliko desetletij pahneli nazaj. To barbarstvo mora razburiti najmirnejšo kri. Ta vandalizem pa je obenem klic na boj zoper reakcionarno, protikulturno svojat, ki drži deželo v svojih krempljih, na boj, dokler ne bo ležala ta prevzetna ignoranca na tleh!

— Kultura in šovinizem. Avstrijskih kulturnih škandalov ni malo. Najostudnejši se pa odigrava ob pričetku šolskega leta, ker avstrijska vlada v svoji svetovni znani malomarnosti doslej še ni uredila narodnostnega vprašanja svojih narodov in prepušča ureditev tega vprašanja šovinistom, ki nimajo nikler tako ugodnih tal kakor na Avstrijskem. In ker šovinisti vedo, da je treba šovinizem zasaditi že v otroška srca, da se bohotno razvije, zato so zanje naše neurejene šolske razmere pravi eldorado. Ljudsko šolstvo v krajih z narodnostnimi manjšinami je naši vladi deveta briga, zato pa je šovinistom prva. Dobra ljudska šola, kjer poučuje le otroke v materinem jeziku, je za splošno ljudsko izobrazbo velikankega pomena. V ljudski šoli bi moral dobiti vsakdo temelj, na katerem bi lahko sam gradil dalje. Ali kakšno korist ima otrok od pouka, ki ga dobiva v popolnoma tujem jeziku? Naravnost gnusno je, kar poročajo iz Moravskega in Češkega vsako leto ob pričetku šolskega pouka, kjer šovinistični Nemci in Čehi tekmujejo, kdo da bo več otrok druge narodnosti spravil v svoje šole. Da buržoaziji pri tem lovu ne zametujejo najpodlejših sredstev, kažeta naslednji dve mesti iz okrožnice nemškega »Volksratta« na Moravskem, poslana vsem šolskim vodstvom in v kateri daje »Volksrat« natančna navodila, kako da se vpisovanje otrok v češke šole kolikor mogoče zniža. Omenjeni mesti se glasita: »Ugoden izid vpisovanja je najbolj odvisen od podjetnikov in zato je treba pri podjetnikih vse pravočasno in temeljito ukreniti. Končno prosimo vse poklicane faktorje, da ubožni očetje ne dovolijo staršem, ki pošiljajo otroke v češke šole nobene podpore.« Ali je treba k temu še kaj pristavljati? Uspeh te nesramne, podle govorje se je v Brnu že pokazal. Med 15.000 učenci nemških šol v Brnu je okoli 5000 otrok čeških staršev, čeprav imajo na Moravskem od l. 1905. zakon, ki določuje, da mora vsak otrok obiskovati šolo z onim učnim jezikom, ki je tudi njegov materinski jezik. Šovinistični hujšakci imajo tako vsako leto nekaj tisoč otrok na vesti, katerim so zaprli vsako pot do kulture. Tudi s Češkega poročajo prav čedne stvari. V nekem kraju severne Češke sta hodila od hiše do hiše župan in nek gospod z akademsko naobrazbo

in pregovarjala matere, naj pošljejo otroke v nemške šole. V prav tistem kraju je agitiral za vstop v češke šole med češkimi družinami agitator, ki so ga pa takoj aretirali. In v istem kraju je poklical podjetnik Zweig češke delavce k sebi in jim zagrozil s takojšnjim odpustom, če bi poslali otroke v češke šole. Tako delujejo šovinisti za kulturo!

— Kaj hoče vojna uprava? Raznovrstna poročila o novih vojaških zahtevah so prihajala zadnji čas v javnost, ali oficijozni krogi se očitno trudijo, da bi ljudstvo ne dobilo jasne slike o nameravanem poseganju v njegove žepce. Vendar pa je gotovo, da nameni ne morejo biti skromni, kajti celo grofu Tiszi kot ogrskemu ministrskemu predsedniku se zde zahteve prevelike. Vojni minister vitez Kroatin se je peljal sam v Geszt obiskat Tiszo v njegovi graščini, da bi ga pregovoril za sprejem vojaških zahtev. Ali peljal se je zaman. »Pester Lloyd« pravi, da je med tem, kar zahteva vojna uprava in tem, kar bi dovolila ogrska vlada, še »neka napekost«. Krogi, ki so navadno dobro poučeni, pa pravijo, da je razlika zelo velika. Kaj mora gospod Kroatin zahtevati, če se zdi Tiszi preveč?

— Državni zbor se sklicuje in sklicuje, ampak čimdalje napovedujejo njegovo zasedanje, tem bolj se odmika rok sklicanja. Meseca julija je grof Stürgkh obljuboval zborovanje za september. Potem je prišla odgovoditev do začetka oktobra, potem do prve polovice, potem do okrog srede oktobra. Na tem je nekaj časa ostalo, zdaj pa že poročajo, da se snide parlament ne začetkom, ne sredi, temveč koncem oktobra. Če ga bo Stürgkh še nekaj časa tako skliceval, se morda prihodnje leto res še snide.

— Avstrijska doslednost Te dni se je vrnila avstroogrška zdravstvena ekspedicija iz Bolgarskega na Dunaj. Na kolodvoru so jo slovesno sprejeli. Oficijalne osebe, znanci in sorodniki so prisrčno pozdravili, objeli in poljubili zdravnike in njih pomočnike. In potem so jih poslali na pet dni v karanteno, ker so prišli iz krajev, ki so okuženi od kolere.

— Ker so Albanci naši najboljši prljateli. Časopisi poročajo: Ko je dne 18. t. m. avstrijsko moštvo za albansko mejno komisijo odkorakalo iz Trsta, je vojaška godba igrala »Molitev pred bitko...«

— Cilinder ministrskega predsednika. Pred kratkim se je peljal z brzovlakom španski ministrski predsednik grof Romanones iz Madrida v Pariz. Vlak je bil že zapustil kolodvor, a se je moral vrniti in ostal na postaji tri četiri ure. Potniki so bili nejevoljni in izpraševali od najnižjega do najvišjega po vzroku čakanja. Ali vsi so skrivnostno molčali. Končno je prisopihal na postajo sluga, v rokah škatljo, ki jo je oddal v salonskem vozu ministrskega predsednika. Takoj nato je dal postajenačelnik znamenje za odhod. Pozneje so izvedeli potniki tudi vzrok zamude: ministrski predsednik je bil pozabljen doma svoj cilindar in ni dovolil, da bi odšel vlak prej, preden je dobil cilindar. — Kaj bi se zgodilo proletarcu, če bi stresal take kaprice?

— Novi 20kronski bankovci izidejo 29. t. m. in bodo imeli datum 2. januarja 1913. Sedanjih 20kronskih bankovci z datumom 2. januarja 1907 se bodo vzeli iz prometa in izgube zadnji dan leta 1915. sploh svojo veljavo.

— Konsumno društvo za Ljubljano in okolico v Ljubljani sklicuje izredna članska zborovanja v zmislu § 33. društvenih pravil: 27. septembra na Glincah, 1. oktobra v Sp. Šiški, 2. oktobra v Vodmatu, 3. oktobra za Sodno ulico, (Kolodvorski okraj), 4. oktobra za Krakovo in Trnovo, 6. oktobra za Novi Vodmat. Začetek povesod ob 8. zvečer. Lokale se še pravočasno naznani. Razdala se bodo tudi še posebna vabila.

— Magistratni uradnik Jurko Javernik, ki je 9. septembra pobegnil iz Ljubljane, a se čez nekaj dni vrnil v Ljubljano — kakor so nekateri ljubljanski dnevniški poročali — je še isto noč pobegnil. Državna policija ga je hotela takoj po povratku aretirati, a ga ni več dobila. Baje je pobegnil na Balkan.

— Umrlj so v Ljubljani: Marijanar Žagar, užitarica, 61 let. — Avgust Iglič, sin mizarkega pomočnika, 1 mesec. — Marijana Podlipnik, kuharica, 83 let. — Marija Čebular, poselnicova žena, 41 let. — Ignacij Franz, pomožni natak, 49 let. — Matija Jakopin, drvar, 76 let. — Franc Stemberger, hišnik, 65 let.

— V mestni klavnici so zaklali od 7. do 14. septembra 63 volov, 4 bika, 9 krav, 125 prašičev, 242 telet, 9 kostrunov in 5 kozličev; vpejli so 286 kg mesa, 3 prašiče, 7 telet in 1 koštruna.

— Odvajanje vode iz bohinskega predora. V bohinski predor, ki veže postaji Bohinjska Bistrica in Podbrdo, udere zlasti spomladaj toliko vode, da ovira promet. Uprava državnih železnic je izvršila zato v pogorju vsa potrebna dela, da se odstrani ta nedostatek. Na Črni prsi, v višini 1350 metrov, so zgradili rezervoar, kjer se zbira deževnica in snežnica. Od rezervoarja se odteka voda po kanalih približno 1000 metrov globoko, v potočne struge. Delo je bilo zelo težavno, ker so morali razstreljevati skale, na katerih mestih pa polagati vodovodne cevi. V teku enega meseca bodo vse naprave dograjene.

— Prijazen soprog. Pred nekaj dnevi je prišel 48letni dninar Jože Kočvar iz Starega trga pri Ložu pijan domov. Ker so bila hišna vrata zaprta, jih je razbil in potolkel potem še hišno opravo. Svoji ženi, ki je bila že v postelji, je grozil, da jo ubije. Žena se je zbal ljubeznega moža in zbežala za silo oblečena iz hiše. Na begu je padla čez dva metra visoke stopnice ter se na obeh nogah poškodovala.

— Čeden dušni pastir. Župnik v Kolovratu nad Litijo, Adolf Knol, je bil obsojen v petek pri c. kr. okrajni sodnji v Litiji na šest dni strogega zapora, ker je svoje farne ovčice sirovno zmerjal.

— Posledica prepira. 45letnega cestnega delavca Petra Savsa iz Škofje Loke je zaklil povodom nekega prepira eden njegovih tovarišev v vrat in ga smrtnonevarno ranil.

— Splošna mladinska zveza v Idriji. V splošni številki »Zarje« smo poročali, kateri časopisi so v knjižnici idrijske »Spl. ml. zveze« na razpolago. Pomotoma je med naštetimi časopisi izostal »Slovenski Narod«, kar s tem izpopolnimo.

— KJematograf »Ideal«. V torek 23. v sredo 24., v četrtek 25.: 1. Fridolin se hoče učiti rušičine. (Humoreska.) 2. Izgubljeni sin. (Italijanski umetniški film v štirih dejanjih. Dolgost filma 1400 metrov.) Pri vseh predstavah. 3. Maks sovraži mačke. (Učinkovitost z Maks Linderjem.) 4. Obleke ne delajo vedno ljude. (Italijanska veseloigra.) Samo pri zadnji predstavi. V petek specialni večer: »Za visoko ceno« s Psylandrom. V soboto, dne 27. septembra: Ljudje in krinke. (Defektivska drama v treh dejanjih.) Maks in ljubezen. (Veseloigra v treh dejanjih z Maks Linderjem.) V torek, dne 30. septembra: Konec Bizanca. (Kolorirana, historična drama)

Zadnje vesti.

VOJAŠKE ZAHTEVE.

Dunaj, 23. Včeraj popoldne je volni ministr Kroatin obiskal ministrskega predsednika grofa Stürgkha ter je več ur konferiral z njim in z domobranskim ministrom Georgijem o zahtevah vojne uprave glede na pomnožitev krutnega kontingenta in razna druga vprašanja zlasti na reorganizacijo artilerije. O uspehu te konference ni izdano nobeno oficijelno poročilo. Pravijo, da je hotel Kroatin le informirati grofa Stürgkha za bodočo skupno ministrsko konferenco.

KONGRES PRIRODOSLOVCEV.

Dunaj, 23. Včeraj se je tukaj otvoril kongres nemških prirodoslovcev. Pozdravila sta ga v imenu vlade učni minister dr. Hussarek in minister za notranje zadeve Heinold. V imenu nižjeavstrijskega deželnega odbora je pozdravil znanstvenike — Bielohlawek! (To je tisti učenjak, ki je v deželnem zboru enkrat ves ozorčen zaklical: »Wenn i von an Büchl hör, nachher hab i scho gfressen!«)

NOVO SREDSTVO PROTI SIFILIDI.

Dunaj, 23. Na včerajšnji seji kongresa prirodoslovcev je poročal predstojnik dermatološkega oddelka graške vseučiliške klinike dr. Matzenauer o nekem novem od docenta dr. Buchtala, asistenta na medicinsko-kemičnem zavodu, sestavljenem preparatu iz živega srebra, ki je baje velikega pomena za boj proti sifilidi in postavlja zdraviljenje te razširjene bolezni na povsem novo podlago. Dr. Buchtala imenuje svoj preparat »merlusan«; to je prvo zdravilo

Za resnico.

Roman.

Spisal Jožef Laichter.

(Dolge.)

»Nesramnost!« se je začulo v dvorani. Vendar pa je bila radovednost napeta in vrišč ni nastal tak, da ne bi bil Ivan smel govoriti dalje. »Če je tujec obiskal to posebno deželo,« je nadaljeval, »kjer je ob stopnicah oltarja živel tako pobožen narod, se je začudil navdušeni religioznosti, začudil spoštovanju mrtvih in brezmejni poztvornosti stiskane ljudstva. Tu so prihajali berači z zadnjim krajcarjem, tu so najbolj revni dajali za zastave, za tablice, relikvije, okrasitev svetega hrama. Toda večne molitve, večno častenje mrtvih, večne proslave so utrudile narod. To so bili preje pozabili. Pozabili so, da so pobožni začeli pri oltarju dremati in kimati, in da so si drugi napravili v svetem hramu zabavne lokale in se zabavali na čast »uklenjene Mučenice.« Največji lokal je imela tako imenovana »Nada domovine.« Duhovniki so ji dali privilegij, da se ji ni treba brigati za nič drugega nego za ples, gostilne in kavarne...«

»Glej no,« je dregnil Kukla s komolcem Branskega, »da si nas ta pobič jemlje na muho!«

ne. Sadove so obešali s slavo okrog vratu mučenice, in narod je nato znova začel dremati in »nada domovine« se je zopet zabavala. Da, tako so tekla leta, dokler niso prišle na vrsto tiste svete Vede. Povem pa tudi, kaj je še nadalje sledilo. Duhovniki so z grozo vstali na stopnicah oltarja, zakrili so obraz z rokami in zaplakali od bolesti in gnjeva. Kaj naj bi narod oboževal? Komu naj bi prepeval? Iz česa se učil o davnih velikanih in modrih kneginjah svojih? In njih glas je bil tako velik, da so se kimajoče glave dvigale iz dremote in veseleča se »nada domovine« je pribežala iz svojih zabavnih lokalov. Ves narod je planil na noge in izrekel kletev nad vsakim, kdor ne veruje v svete pergamente. In v mnogih je bila vera omanjuna, zlasti v mnogih izmed visokih in najvišjih duhovnikov, toda bali so se kletve, trkali so na prsa in klicali z velikim glasom, da so verovali, verujejo in ne bodo menjali verovati. Toda drugi so imeli pogum, živeti v kletvi, pridružili so se posmeovalcem in odšli z njimi iz hramov na polje. In zagledali so samo ljuliko in prerevno in skromno setev. In začeli so klicati k oltarju, da se je narod že dovolj napikljal ubogi Mučenici, da se je že dovolj navzdihnil in namislil o preteklosti, da je čas, da bi zapustil oltar, zastave in tablice in se lotili dela na polju. Toda s stopnic se je dvignil krič proti posmeovalcem in duhovniki so kričali, da je prišel satan, da bi podrl nebeško podobo domovine. Nove kletve so se razglašale. Toda vkljub vsem kletvam odhajajo posamezniki iz hrama neprestano in delajo na polju. Tu začenja biti glasno, pleve se ljulika, seje se novo žito. In

oglašajo se vesti, da se bo stari oltar »Domovine mučenice in minulosti« zapustil in postavljen nov »domovina dela in bodočnosti«. Kaste, katere so se navadile izključno služiti Dolorosi, krasiti nje stanovišče, prepevati himne in kljanjati se, se boje, iztežajo roke od groze, češ, kaj bodo počeli z zapuščenim hramom, duhovniki molijo in zaklinjajo, vsi prestrašeni, da se ne bi sezidal nov oltar in da ne bi ostali sami pred soho Mučenice. In kaj »nada domovine«?

Tu je pomolčal. In dasi je nemir rasel, vendar ga ni motil nihče niti sedaj. Vsi v dvorani so pazljivo poslušali, kakor da bi vsi še radi vedeli, kaj bo iz tega. Otokar si je sicer mislil: »Kdo bi bil kaj takega dejal o tem golobradcu!« pa končno mu je to bilo všeč, da, zdelo se mu je resnično zabavno.

Ivan pa je v tem že zopet govoril. Premislil je Jenšovskega in ne umikaje krepko, samosvestno uprtih oči z njegovega obraza, je pravil:

Zgodilo se je pozimi. Z Dunaja je prišel v Prago ubog, idealen študent. Prišel je, iskal morda mnogo krasnega — toda? Da, to je bilo grozno, kar se je zgodilo. Ta dijak je padel v roke ti »nadi domovine«.

A v tem se je oglasilo z odra burno zvočenje. Jenšovskij je zvonil. Njegove oči so zmedeno begale po dvorani, bil je blede in usta so se mu premikala, kakor bi iskala besed. Toda le zvonil je in besed ni bilo slišati.

»Ta dijak je bil zapeljan v take prostore —« »Govorniku odvzemljem besedo,« je ko-

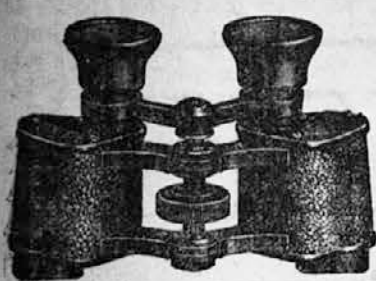
In v parterju so mu že pomagali Kukla, Branski in Otokar. Začetkoma so bili v zadregu, a Kukla je zacepetal. Začel se je vrišč, in dasi sta Soumar in Ivan tekla na oder, divje se prepirajoč z Jenšovskim in celim komitejem, je vendar ostalo pri ukrepu Jenšovskega.

LIX.

Precej nato je bil zaključen občni zbor. Podan je bil in vzprejet predlog na konec, potem je Dvořak prošil za odobritev resolucije, katero je prečital. Resolucija je obsojala tuje, brezdomovinske smeri in struje in frazarila o neuporljivem narodnem čustvu vsega zbranega dijaštva. Dasi se mnogo rok okrog Soumarja ni dvignilo pri glasovanju, je vendar Jenšovskij dognal, da je bila resolucija sprejeta soglasno od občnega zbora.

Potem so dijaki s ploskanjem zapustili dvorano. Naglo so se vsipali vun na sveži vzduh ter debatirali o burnem zborovanju. Povsod se je videlo razburjenje. Gimnazisti, izmed kojih se je eden pred otvoritvijo shoda spustil v Soumarja, so tudi razvneti odhajali, ozirale se na oder, koder je Kubeš govoril s kopico odbornikov. Potem so zapazili pred seboj med vratni Ivana in ga kljubovalno pogledali. Na prsih so čutili dušično težo. Rdečica jih je zalivala na tihem zaradi prizorov, ki so se pripetili. Žal jim je bilo i lastnega čustva i Kubeša, češ, čemu so ga napadali. Da naenkrat se jim je zdelo popolnoma nemogoče, da se je zgodilo, česar so bili priča.

(Dolge prih.)

K. JURMAN OPTIK IN ŠPECIALIST Šelenburgova ulica

Optični zavod z električnim obratom. — Aparati, poljska kukala, daljnogledi.

Za prvovrstno tehniko se jamči. — Popravila se izvršujejo v lastni delavnici.

proti sifilidi, ki ga ni treba injicirati ali pa vti-
rati v kožo, temveč se lahko uživa v tablicah.
Na učinkuje s popolnim uspehom kakor prvi na-
čini zdravljenja. Novo sredstvo je preizkušeno
v stoterih slučajih. Merlusan je zveza živega
trebra z beljakovino, in njegova glavna vred-
nost je v tem, da ne obsega nobene telesu tuje
destavine.

ZUPANSTVO V TRIDENTU.

Inomost, 23. Včeraj je bila v Tridentu po-
novna volitev župana, ker prej izvoljeni grof
Mancini ni bil od cesarja potrjen. Oddanih je bilo
28 glasov; od teh jih je dobil dvajset dosedanj
podžupan Zippel. Pred volitvijo so vložili socia-
listi in liberalci protest proti temu, da od občin-
skega sveta svobodno izvoljeni župan ni bil od
vlade priporočen za potrditev.

VOJAŠKA AVTOMOBILSKA NESREČA.

Dunaj, 23. »Militär. Rundsch.« javlja iz Haj-
maskera (vojaško vežbališče na Ogrskem), da
je več medseboj spojenih in od avtomobila vle-
čenih vozov na mokrih tleh spodrsnilo; kolesa
so pri tem zadela ob kamen in štiri vojake je
vrzelo z motornega voza. Eden je padel na stran,
trije so pa prišli pod pripeti voz, ki jih je po-
vozil. Poškodovani so bili artiljeristi Adolf To-
kull, Josip Sendrič in Karol Spreitzer. Tokull
in Sendrič sta že umrla. Spreitzerjeve poškodbe
so težke.

ZARADI HAZARDNIH IGER.

Budimpešta, 23. Ministrstvo za notranje za-
veje je razpustilo ogrsko zvezo »Szász«, bu-
dimpeštanski športni klub, družabni klub glav-
nega mesta in jozefovski prosti meščanski klub,
ker so se v teh društvih igrala prepovedane ha-
zardne igre.

KOLERA.

Budimpešta, 23. Pri ministrstvu je nazna-
jenih devetnajst novih sumljivih slučajev z
dezeje.

Minsk, 23. Pri nekem kmetu, ki je prišel
tne 18. t. m. iz Moskve, so konstatirali bacile
kolere.

LETALEC FARMAN PONESREČIL.

Pariz, 22. Na letališču Etampes je včeraj
poletel Henry Farman s svojo ženo. Ko se je
spuščal na zemljo, se mu je prekopnil aparat
in se razbil. Farmana so potegnili težko poško-
dovanega izpod razvalin. Njegovo stanje je ne-
varno, ker je dobil notranje poškodbe. Nje-
gova žena si je zlomila nogo.

AVTO IN ŽELEZNICA.

Pariz, 23. V bližini mesta Lilles je brzo-
vlak pograbil v največjem diru vozeč avtomob-
il in ga je vtekel kakšnih sto metrov s seboj.
Potniki v avtomobilu so bili strašno razmrca-
ni. Sofer je bil ves zdrobljen, tako da ga ni
bilo mogoče spoznati. Nekemu potniku so
omečkane prsi, drugega so umirajočega odpe-
ljali v bolnišnico.

NESREČA V RUDNIKU.

Halberstadt, 23. V dinglestädtškem rudniku
je le ponoči od sobote na nedeljo porušil oder
v rovu, ki je bil že dvesto metrov globok. Na
odru stoječi delavci so padli 30 metrov globoko.
Dva delavca sta ubita, več pa je poškodov-
anih.

MORILEC WAGNER.

Stuttgart, 23. Bivši učitelj Wagner, ki je v
zaporu zaradi mnogokratnega umora, je dejal
nekemu časnikarju: »Nihče ne verjame, da je
bil na svetu morilec, ki je bil za to tako rojen
kakor jaz. Strašno se mi je bilo treba premago-
vati, ali drugače nisem mogel. Sam sem si pri-
gnal pravico, da izvršim to dejanje. Posebno
težko mi je bilo umoriti sina Riharda, ki se je
silno bal smrti; ali moral sem ga spraviti s
sveta. Tri noči nisem mogel spati. Ko je mola
žena zopet zaspala, sem izvršil dejanje. Dobro
vem, kaj me čaka, ampak vseeno mi je, kaj da
mislijo ljudje. Zaradi štirinajstkratnega umora
bom štirinajstkrat obsojen na smrt; ali glavo
mi bodo mogli le enkrat odsekati. Sicer pa
mam le eno željo: Da umrem čim prej.

KOKOVCEV ODSTOPI.

Pariz, 23. Odstop ministrskega predsedni-
ka in finančnega ministra Kokovceva je dog-
nana reč. Tukaj mislijo, da pride za veleposla-
nika v Pariz. Benkendorff se v Londonu ne
more več držati, ne njegovo mesto pride naj-
brže Izvoljskij. Namesto Kokovceva mislijo, da

postane sedanji poljedelski minister Krivošin
ministrski predsednik.

ZANIMIVA ALBANIJA.

Dunajska nezadovoljnost.

Dunaj, 23. V tukajšnjih diplomatičnih kro-
gih so nevoljni zaradi vesti, ki jih razširja bel-
grajsko časopisje, češ da podpihuje Avstrija
Albance proti Srbiji. Po tukajšnjih informacijah
so bili Albanci na mnogih krajih provozirani
od Srbov in so se podali v boj zaradi obrambe.
Avstrija želi, da ostane ob albanskih mejah
mir in da tudi Srbi ne dajo povoda za novo
vzmetenje.

Srbska slika.

Dunaj, 23. »Jugoslav. Koresp.« poroča iz
Belgrada: Srbska vlada razširja po poluradnem
organu opis položaja ob srbsko-albanski meji,
ki se smatra kot priprava za diplomatičen ko-
rak pri veselih, ker bi Srbija lahko smatrala
z ozirom na varnost svojih mej za potrebno,
da vnovič zasede one strateško važne točke
v Albaniji, ki jih je Srbija po posredovanju ve-
lesil opustila. Vpričo trajnega zbiranja oboro-
ženih Albancev označujejo položaj za resen in
konstatirajo, da sta Diakovica in Prizren ugro-
žena. Vojno ministrstvo je izdalo ukaz, da se
odpošljejo znatna pojačanja. Včeraj so že odha-
jali vojaški transporti proti albanski meji.

Albanski opis.

Dunaj, 23. »Alban. Koresp.« javlja, da so
srbske okrutnosti zoper Albance povzročile
upor Majisorov proti Srbom. Vse ječe so pre-
napolnjene z Albanci. Srbi so v Kosovem po-
rtljali več sto Albancev. Vesti o teh dogodkih
so do skrajnosti razburile Albance. (Dokler
poroča to le »Albanska Koresp.« je zelo do-
voljen dvom.)

Veselite.

Dunaj, 23. Iz Londona poročajo: Veselite
so sklenile skupne korake za ohranitev miru v
Albaniji in ne bodo dopustile, da bi Srbi zasedli
kaj albanskega ozemlja.

Albanci proti Dibri.

Belgrad, 23. Tukajšnji časopisi poročajo:
Albanci so povzeli koncentriran napad na Di-
bro. Med Albanci in Srbi se je razvil boj, v ka-
terem so Srbi rabili strojne puške in poljske to-
pove. Srski tiskovni urad trdi, da je veliko
nove. Srbski tiskovni urad trdi, da je veliko
veljuje pet bolgarskih častnikov.

Odgovorni urednik Fran Bartl.

Izdaja in zalaga založba »Zarje«.

Tiska »Iščiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Najstarejša kranjska odlikovana žganjarna

Lorenc Zdešar-ja nasl. J. Tribuč
na Glincah

naznanja sl. občinstvu, da je otvoril 1. septembra t.l.
prodajalno v Ljubljani, Šelenburgova ulica št. 6.

== Brinjevec ==

garant pristen, samo ene kvalitete, v zaprtih
steklenicah po sledečih cenah: 1/4 litra K 1'—,
1/2 litra K 1'90, 1 liter K 3'60.

Delavci pozor!

Redka prilika! Zaradi preobite zaloge prodajajo se

== čevlji ==

globoko pod prvotno ceno.

— Posebno močni čevlji za delavce. —

A. Schweitzer

Prešernova ulica št. 48, nasproti trgovini
Gričar & Mejač.

Zaloga slovitih Mnihovgraških čevljev.

Otroški čevlji po čudovito nizkih cenah.

Palma gumiji.

Fizikalčno terapevtski

AMBULATORIJ

primarija dr. J. ROBIDA, Ljubljana, Dalmatinova ul. 3

za živčne in druge bolezni, kroničen
revmatizem, protin, ishias i. t. d.

Ordinacija, izvedeni nedelji in praznikov vsak dan od
11.—12. ure dopoldne in od 2.—3. ure popoldne; ob so-
botah samo od 11.—12. ure dopoldne.

Zdravljenje s svetlobo in toploto, ma-
sažo in elektro.

Galvanizacija, — faradizacija — voltaizacija — sinusoidalna
faradizacija — franklinizacija — lokalna d'arsonvalizacija
— visoko frekventni toki v solenoidu (avtokondukcija) —
električne čveterostanične kopeli — splošna, vibracijska
in konkusijska masaža — gimnastika — termopneumo-
terapija — Goldscheiderjevo svetlobno zdravljenje —
pnevmomasaža — vakuumterapija — radijevo pitno zdrav-
ljenje — diatermija, (termopneoterapija).

Specialna terapija živčnih bolezni
s posebnim ozirom na nevroze,

kot: nevastenijo, histerijo, psihogenijo, na bozajenske,
seksualne, srčne in druge nerve. Psihoterapija.

Okrajna bolnišnica bla-
gajna v Ljubljani.

Pisarna: Turjaški trg št. 4, prvo nadstropje.
Uradne ure so od 8. zjutraj do 2. popoldne.
Ob nedeljah in praznikih je blagajna zaprta.

Zdravnik blagajne	Ordinira		Stanovanje
	dopol.	popol.	
Dr. Zajec Ivan splošno zdravljenje	—	1—3	Franciščanska ul. št. 2, II. nadst.
Dr. Košenina Peter splošno zdravljenje	1/2 11—1/2 1	—	Dunajska cesta št. 6, pritličje
Dr. Robida Ian splošno zdravljenje	11—12	2—3	Dalmatinova ul. št. 3, pritličje
Dr. Ipavic Benjamin splošno zdravljenje	10—12	—	Mestni trg št. 3, I. nadstropje
Dr. Bock Emil očesne in ušesne bolezni	10—12	2—3	Franciščanska ul. št. 4, pritličje
Dr. Demšar Jernej kožne in spolne bolezni	10—12	5—6	Prešernova ulica št. 3, III. nadst.

Člani, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se mo-
rajo zglasti v pisarni bolniške blagajne, da se
jim izstavi nakaznico, za zdravnika (bolniško zgla-
snilo); brez te ordinirajo zdravniki le v nujnih
slučajih. Troškov, ki nastanejo, kadar zboleli član
vam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne po-
vrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdrav-
nika izpolnjeni bolniški list se mora takoj oddati
s blagajniški pisarni. Ob nedeljah in praznikih se
ordinira le v nujnih slučajih. Za vstop v bolnico
je treba nakaznice. Bolniščnina se izplačuje vsako
soboto, če je ta dan praznik, pa dan prej od
8. zjutraj do 1. popoldne. S pritožbami se je
obračati do načelnika blagajne.

Načelstvo.

Nc. VIII. 207/13/2.

Prostovoljna sodna dražba nepremičnin.

Pri c. kr. okrajnem sodišču v Ljubljani sta po prošnji lastnika g. Josipa Tribuča, posestnika
na Glincah št. 37, na prodaj po javni dražbi

hiši št. 20 in 116 na Glincah, »pri Bobenčku«,
tvoreči vl. št. 489 d. o. Vič, za kateri se je ustanovila izključna cena v zneskih 20.000 K za hišo
št. 20 in 10.000 K za hišo št. 116 na Glincah.

Dražba se bo izvršila

v soboto, 27. septembra 1913, na licu mesta na Glincah ob 9. uri dop.

Dražbeno izkupilo je položiti v roke prodajalca.

Dražbene pogoje je mogoče vpogledati pri c. kr. notarju Ivanu Plantanu v Ljubljani, kot
sodnem komisarju.

Ljubljana, dne 20. septembra 1913.

Ivan Plantan,
c. kr. notar kot sodni komisar.

SLAVIJA

GENERALNI ZASTOP »SLAVIJE« VZAJEMNO ZAVAROVALNE BANKE V LJUBLJANI.

VZAJEMNO ZAVAROVALNA BANKA V PRAGI,

ki je največji slovanski zavarovalni zavod v Avstriji, se najtojele
pogodbe, posebno za življenje in proti požaru le pri njej. — BANKA »SLAVIJA« ima posebno ugodne pogoje in sklepe zavarovalne
preskrbljenosti za starost, za slučaj smrti roditeljev, za doto otrokom, so najcenejši. Ona razdeljuje ves čisti dobiček svojim članom. Življenske police banke »Slavije« so ne-
izpodbite in nezapadle. Gmota podpira banka »Slavija« narodna društva in organizacije, prispeva k narodnim dobrodelnim namenom in stremi za izboljšanjem in oša-
mosvojitvijo narodnega gospodarstva. Ogromni rezervni fond nad K 58 milijonov jamčijo za popolno varnost. Čistega dobička je do sedaj izplačala svojim članom življen-
skega oddelka K 2.738.740-70 Kapitalij in škod pa je do sedaj izplačala K 123.257.695-77. Vsa pojasnila daje ter cenike in razkazila razpošilja drage volje in poštine prosto

Peter Kozina & Ko.

Tovarna čevljev v Trziču
(Gorenjsko)

(najmodernejša podjetja monarhije)

Varstvena znamka.

je otvoril meseca septembra lastno prodajalno

LJUBLJANA

na drobno Breg 20 na debelo

v Cojzovi hiši.

Pozor!

Ker so vžigalice jugoslovansko socialno demokratične stranke že pošlje priporočila se v marljivo odjemanje vžigalice „Arbeiterwille“.
Naroča se jih pri upravi „ZARJE“ v Ljubljani.

Občno konsumno društvo v Trbovljah

registrovana zadruga z omejenim jamstvom

priporoča svoje bogato zalogo manufakturnega blaga, vedno svežega špecerijskega blaga kakor tudi otroških oblek, delavskih oblek, srajc, ovratnikov, čevljev itd.

po najnižji ceni.

Vabi se torej cenjene člane, da vse svoje potrebščine nabavljajo v svojem lastnem podjetju. Član lahko postane vsakdo, kateri plača pristopnino in delež v obrokih do 40 kron.

Načelstvo.

Žepni koledar

za slovenske delavce in prometne uslužbenke izide vsako leto v založbi „ZARJE“.

Za letnik 1914. naj se organizacije že sedaj naroče, da ga dobe pravočasno. — Cena mu bo kakor vsako leto K 1.—.

Naroča se pri upravi Zarje v Ljubljani.

Občno konsumno društvo v Idriji

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

**Glavna prodajalna v lastni hiši.
Tri filijalke.**

Valjčni mlin na lastnem posestvu v Podroteji pri Idriji.

Istotam še dve lastni hiši, gozd in dva travnika. Ima nad 670 članov ter nad pol milijona letnega prometa. Vljudo vabi sl. občinstvo mesta Idrije in okolice na pristop. V svojih prodajalnah prodaja za svoje člane vsake vrste manufakturnega, špecerijskega in drugega blaga po stalnih cenah.

Toči pristna vina in žganja, kupljena naravnost iz vinorodnih krajev.

Društvo sprejema od članov tudi hranilne vloge ter jih obrestuje po

5%

NAŠI ZAPISKI

Socialistična revija.

Izide na leto dvanajst števil.

Cena:

Za Avstro-ogrsko za vse leto 5 K. — Za Nemčijo 5'80 K, za ostale države 6'40 K. — Za organizirane delavce in dijake 3'60 K. Celi letniki leta 1910., 1911., in 1912. po 2'50 K.

Posamezna številka po 42 vinarjev.

Naročnina se pošilja upravi „Naših Zapiskov“ v Gorici.

ŽENSKI LIST

glasilo socialističnega ženstva

Urednica: Alojzija Stebi v Ljubljani.

Izhaja v Ljubljani po enkrat na mesec. Stane na leto 1'20 K. — Posamezna številka 10 vin.

Naroča se pri upravi: Ženski list v Ljubljani.

Priporočamo delavstvu sledeče knjige in brošure, ki jih ima v zalogi
založba „Zarje“ v Ljubljani.

Pripovedni spisi:

Etbin Kristan: Francka in drugi. Cena 50 vin.
S. Machar: Magdalena. Preložil dr. Anton Dermota. Cena 2 K.
Hans Kirchsteiger: Pod spovednim pečatom. I. del. Cena 2'60 K.
Hans Kirchsteiger: Pod spovednim pečatom. II. del. Cena 2 K.
P. Mihalek: Iz nižin življenja. Cena 1 K.
M. Gorkij: Mati. Cena 4 K.
E. Zola: Rim. Prevel Etbin Kristan.

Znanstveni spisi:

Dr. Drag. Lončar: Politično življenje Slovencev.
Dr. Drag. Lončar: Dr. Janez Bleiweis in njegova doba. Cena 1 K.
Dr. Ivan Prijatelj: Prešernov spomenik. Cena 80 vin.
Dr. Ivan Prijatelj: Drama Prešernovega življenja. Cena 40 vin.
Abditus: Občinski socializem.

Agitacijska izdajanja:

— Vojna in socialna demokracija. Cena 30 vin.
— Program socialne demokracije v Avstriji. Cena 6 vin.
— Vun z enako volilno pravico. Cena 4 v.
— Zvišanje duhovniških plač. Cena 10 v.
Etbin Kristan: Primož Trubar in slovensko ljudstvo. Cena 8 vin.
Liberatus: V dobi klerikalizma. Cena 40 v.
— Razprava VII rednega zbora jugoslovanske soc. dem. stranke. Cena 60 vin.
Oto Bauer: Narodni ali razredni boj. Cena 6 vin.
— Lurška pravljica. Cena 50 vin.
Ljudski oder: Moderni razvoj. Troje predavanj soc. poslancev. Cena 40 vin.

Knjižica časopisa „Naprej“.

Ant. Kristan: Socializem. I. zvezek. Druga izdaja. Cena 20 vin.
Ant. Kristan: Socialna demokracija in kmetstvo. Cena 10 vin.
Ant. Kristan: Zakaj smo socialisti? Cena 14 vin.
K. Marx in Fr. Engels: Komunistični manifest. Cena 40 vin.
L. Wurmund: Katoliško svetovno nizanje in svobodna znanost. Cena 70 vin.
Karl Kautsky: Kdo uničuje proizvajanje v malem. Cena 30 vin.
Karl Kautsky: Kapitalistični razred. Cena 30 vin.
Karl Kautsky: Proletariat. Cena 30 v.
Karl Kautsky: Razredni boj. Cena 40 v.
Karl Kautsky: Država bodočnosti. Cena 50 vin.
Etbin Kristan: Nevarni socializem. Cena 30 vin.
Etbin Kristan: Strahovi. Cena 30 vin.
Anton Kristan: O konsumnih društvih. Cena 20 vin.
E. Kristan: Narodno vprašanje in Slovenci. Cena 30 vin.

Koledarji:

Žepni koledar za leto 1913. Cena 1 K.
Družinski koledar za leto 1913. Cena 1 K.
Zadružni koledar za leto 1913. Cena 80 vin.
V zalogi so tudi še letniki 1912, 1911, 1910 in starejši.

Naši Zapiski.

Dobe se po 2 K kompletni: 1908, 1909, 1910, 1911, 1912.

„Zarja“:

retniki za leto 1911/12, 1912/13, vezana po 14 kron.

Naročila in pisma je naslavljal na **Založbo „Zarje“ v Ljubljani.**